ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒՈՒԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 2 ՄԱՐՏ 1868 — ԹԻՒ 826

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 2 ՄԱՐՏ

Հապէշստանէն հասած վերջին լուրերը հաճոյական չեն երեւիր անգղիացի ժողովրդեան 'ի մասին փութով յաջողութեան արշաւանքին. որուն ընդհանուր հրամանատարութիւնը սըր Ռոպէրթ Նափիէ զօրապետին յանձնուած է: Զօրաբանակը՝ որ ընդ ամենայն գրեթէ 25,000 հոգիէ բաղկացեալ է, շատ դժուարութիւններէ ետեւ վերջապէս հասաւ 'ի Սէնաֆէ քաղաքը՝ որ ծովեզերքէն 60 մղոն հեռի է, եւ ուր զինուորական եւ ուրիշ զանազան տեսակ պաշարներ մեծ քանակութեամբ 'ի պահեստի դրուեցան 'ի պէտս զօրաբանակին. սակայն մինչեւ ցայսօր եղած ծախքը՝ միայն վասն փոխադրութեան զինուորաց ու անոնց վերաբերեալ զանազան պաշարաց 'ի Հապէշստան, հինգ միլիոն լիրա սթէրլէնի կը հասնի, թող ուրիշ մեծագումար ծախքերը որ եղած են եւ կըլլան շարունակաբար այս արշաւանքին համար:

Այսու ամենայնիւ տակաւին արդիւնք մը ձեռք բերուած չէ. եւ զօրաբանակը վեց ամսէ 'ի վեր նոր պիտի սկսի Սէնաֆէէն ելլելով քալել դէպ 'ի Մակտալա. ուր կըգտնուի Թէոդորոս կայսրը եւ բանտարկեալ անգղիացիները: Սակայն Սէնաֆէ քաղաքէն մինչեւ 'ի Մակտալա 340 մղոնի ճանապարհ է այնպիսի երկրի մը մէջ՝ որ բոլորովին անծանօթ է օտարականաց եւ կլիման վտառողջ ու վտանգաւոր:

Լոնտոնի Թայմզ օրագիրը, ուսկից կըքաղեմք այս տեղեկութեանց մեծագոյն մասը, կըսէ թէ՝ "Կերեւի որ մեր թշնամին Թէոդորոս թագաւորը մեզի պատմածնէն աւելի զօրաւոր է եւ հաւանականաբար մեզի դաշնակից ըլլալու ցեղապետները՝ որպիսի է Մէնէլէք, ընդհակառակն՝ զրուցուածէն աւելի տկար կերեւին. Զխարդ եւ իցէ, առայժմ այնպիսի ծանր ու մեծագումար ծախքեր կըլլան, որ անհաւատալի կերեւին. եւ մէկ կողմէն պատերազմին երկարիլը գուշակելով ու միւս կողմէն հարկերուն բազմապատկութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ վասն ծախուց պատերազմին, անգղիացի ժողովուրդը անշուշտ հաճոյական տեսիլ մը չունի, կըսէ, իւր աչաց առջեւ":

Նա յիրաւի, յիշեալ գլխաւոր օրագրոյն ըրած դիտողութիւնները անհիմն չեն: Հապէշստանի արշաւանքը շատ սուղի պիտի նստի Անգղիացի ազգին, թէ՛ սակի եւ թէ՛ իւր զինուորաց արիւնահեղութեան կողմանէ: Նա ենթադրելով թէ պատերազմը յաջող վախճան մի ունեցաւ Անգղիացւոց համար, դարձեալ յուսալի չէ ամենեւին որ Անգղիոյ հիւպատոս միստր Քէմբըրըն եւ իւր ընկերները ողջ մնան չարաչար մահուանէ: Բայց համարինք թէ Աստուծոյ յաջողութեամբը՝ յիշեալ բանտարկեալները զինու զօրութեամբ ողջ առողջ ազատեցան Թէոդորոս կայսեր ձեռքէն. բայց արդարութիւն եւ խոհեմութիւն է 1 կամ 2 հոգիի ազատութեանը համար՝ հազարաւոր անձինք զոհել, միլիոններ ծախք ընել, ու Անգղիոյ զինուորական պատիւը վտանգի մէջ դնել:

Այս ամեն բանաւոր պատճառաց համար շատ կենցաղագէտ երեւելի անձինք չեն ուզեր հաւատալ թէ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութեան նպատակը մի միայն անգղիացի բանտարկեալները ազատել է. այլ ուրիշ ընդարձակ դիտաւորութիւն մի ունի, կըսեն, որ կրնայ անթիւ շահերու եւ ապագայ քաղաքական ազդեցութեան մեծ ասպարէզ մը բանալ Անգղիոյ տէրութեանը առջեւ:

Այս ընդարձակ դիտաւորութիւնն է Հապէշստանի ծովեզերեայ երկիրներուն տիրել առայժմ եւ հետզհետէ յառաջ երթալով՝ ներքին կողմանց մէկ մասը ձեռք անցնել աշխարհակալութեամբ եւ միւս կողմանց ցեղապետներուն հետ դաշնադրութիւններ ընելով գաղթականաց մեծ երկիր մի ունենալ Ափրիկէի մէջ. ուր անգղիական ձեռագործ ու արուեստական վաճառները մեծ սպառում մի կրնան գտնել: Բաց յայսմանէ, յայտնի է որ Անգղիան հաճութեամբ սրտի չտեսներ Սուէզի ջրանցքին գաղղիական ընկերութեան յառաջադիմութիւնը. որով Գաղղիոյ տէրութիւնը՝ ժամանակաւ, կրնայ մեծ ազդեցութիւն ունենալ կարմիր ծովուն վերայ եւ 'ի պատահել թշնամութեան մի Անգղիոյ հետ, անոր դէմ դժուարութիւններ յարուցանել՝ Հնդկաստանի հետ ունեցած հաղորդակցութեանը նկատմամբ:

Կըհաստատեն թէ Հապէշստանի ծովեզերքը արդէն մեծամեծ շինութիւններ կըլլան այս արշաւանքին պիտոյիցը համար. զանազան տուներ, շտեմարաններ եւ ուրիշ շէնքեր կըկառուցուին. երկաթուղիներ կըշինուին, հեռագրութեան գիծեր կըհաստատուին եւ փարոսներ՝ այսինքն մեծ լապտերներ կըդրուին շատ ծովեզերեայ տեղուանք՝ յապահովութիւն նաւորկութեան: Նա այս ամեն շինութիւնները առժամանակեայ չեն երեւիր, այլ ընդհակառակն մշտնջենաւորապէս մնալու շինուածք են:

Ստոյգ է որ Անգղիոյ կառավարութիւնը այս մեծածախ ու վտանգաւոր արշաւանքով իւր ազգային պատիւը պաշտպանելու եւ միանգամայն իւր օգուտները յառաջ տանելու կաշխատի, այսու ամենայնիւ տարակոյս չկայ թէ քաղաքակրթութիւնն ալ ոչ սակաւ պիտի յառաջանայ Հապէշստանի չորս միլիոնի չափ բնակչաց մէջ անգղիացի ազգին միջոցաւ. որ՝ ինչպէս յայտնի է, ուր որ երթայ իւր հետը կըտանի բարեկարգութիւնը եւ ապահովութիւնը:

Անգղիոյ մէջ՝ պաշտօնէից ժողովոյն ծերունի նախագահ լորտ Տէրպի իւր հրաժարականը տուաւ 'ի պատճառս անձնական ծանր հիւանդութեան: Վեհափառ Թագուհւոյն հրամանաւը միստր Տիզրայէլի յաջորդեց հրաժարեալ գլխաւոր պաշտօնէին: Կըհաստատեն թէ կառավարութեան անդամոց մէջ ուրիշ փոփոխութիւն մի պիտի չըլլայ եւ Անգղիոյ քաղաքականութիւնը պիտի շարունակէ իւր ընթացքը որպէս յառաջագոյն:

Եւրոպայէն հասած քաղաքական լուրերը խիստ ծանր են. օրինակի համար՝ կըհաստատեն թէ Բրուսիոյ, Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հասարակապետութեանը մէջ դաշնակցութիւն մի եղած է. կըսեն թէ՝ Գաղղիան ազդարարական յայտագիր մի յուղարկեր է Ռուսիոյ՝ խնդրելով որ իւր այժմեան ընթացքին վրայօք բացատրութիւններ տայ 'ի հանգստութիւն Եւրոպիոյ. կըսեն թէ Հելլէնական եւ Ռուսիոյ կառավարութեանց մէջ գաղտնի դաշնակցութիւն մի եղած է. կըսեն դարձեալ թէ Գաղղիան, Անգղիան ու Աւստրիան միացեր են նոր դաշնադրութեամբ մի: Ինչպէս կըտեսնուի, այս

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Մահկանացո՛ւդ, է՞ր զանգատիս՝
 Թէ տարաժամ ինձ մահն հասաւ.
Մինչ դու անխռով հոգւոյդ ծնար՝
 մեղօք քեզ մահ անդիմելի.
Ո՞ր յէակաց 'ի գնացս զաղիր՝
 անդ 'ի պատժոց ազատ գտաւ.
Որեմն 'ի քէն կ՛ քոյդ խայթուած,
 ոչ 'ի լարից անբուժելի:
Ի զուր խնդրես պալսամ վիրացդ՝
 մինչ չեւ հանեալ ըզփուշն անտի.
Թէ կարկատես բուռն զօրութեամբ՝
 վերարուսի կրկնակրկին.
Ջանա՛ որեմն 'ի բաց բառնալ
 ըզփուշ մեղաց որ 'ի հոգի,
Առողջութիւնն քեզ չիշտակի
 գայ ողջունել անշուշտ ինքնին:
Ասա՛ թէ ո՞ւր փախչել կարես
 դու 'ի պատժոց Աստուածային,
Որ 'ի յերկնաւոր ազգի ազգի
 ցաւօք վշտօք քեզ սահմանեալ.
Ո՛չ 'ի յերկրի, ո՛չ 'ի յերկինս՝
 եւ ոչ 'ի դժոխս անդնդային,
Փրկիլ կարես քեզ անձաշակ՝
 որ 'ի տրիտուր քաժնի բերեալ:
Թէ ժանտամահ թէ կոլերայ՝
 թէ հուր թէ սուր, թէ այլ չարիք,
Մեղք քոյ են խիկ կերպափոխեալ՝
 նոքօք 'ի քեզ միշտ պայքար գան.
Չէ՛ 'ի կարիդ զառաջն ունել՝
 եւ ազատել անգեղջ հոգիք,
Ցորչափ յամառ կեաս 'ի մեղսն՝
 հանխս զգջումն սրտի խթան:
Արդ թէ կամիս մաքրիլ զոխ՝
 զերծ 'ի պատժոց անցորը մնալ,
Սրտի մաօք դարձի՛ր առ Տէր,
 փութա՛ պահել զպատուիրան.
Յայնժամ անցաւ առ քո գլուխ՝
 սկանի հոգիդ խնդալ,
Ոչինչ արկած քեզ ողջունէ՝
 յաւիտենից 'ի յաւիտեան:
Քո վասն բանից խորան երկնից՝
 կարգայ հրաւէր ձայն տիրական,
Ե՛կ մուտ օրհնեալ որդի անէ՝
 համգի՛ր անհոգ եւ անաշխատ.
Այս է քո վարձ եւ քրտանց սակ՝
 նաեւ շնորհ իմ հայրական.
Արքայութեան անմահ հրճուանս՝
 քեզ մնացել հերիք եւ շատ:
Ո՜հ թէ լսելի լինէր եւ ինձ երանական
 այս ձայն:

Տ. Ց.

(1) Տէր ով կացցէ: «Սաղ" Ժ.Դ:

Ասպարէն Տէր ո՞վ կարէ կալ,
 Ի խորանի քոյին տուկալ:
Ո՞վ այն երբէք, որ բնակի,
 Ի լեառն սուրբ քո բանակի:
Նա որ անմեղ, զարդարութիւն
 Խորհի, խօսի զճշմարտութիւն:
Նա որ աննենգ է ընկերին,
 Լեզուաւ, գործով մերձաւորին:
Երախտագէտ բարեկամին,
 Ներող գթած առ թշնամին:
Արհամարհող չարագործին,
 Ոչ նախանձորդ բարեգործին:
Անուտ երդնու առ դրացին,
 Պատուէ զզօրծ երկիւղածին:
Արծաթին խոր չէ վաշխառու,
 Ոչ իրաւանց կաշառառու:
Ոյք, որ գործեն աՀա զսոսին,
 Մինչ յաւիտեան երբէք սասին:

(1) Հրեից Թալմուտի հաշուով Մովսէսի պատուիրաններն 613 են. որոց 365ը բացասական օրէնք կըսուին, ըստ թուոյ աւուրց տարւոյն. այսինքն մի՛ արասցես քեզ կուռս եւայլն: Եւ 248ը ստորասական օրէնք կըսուին ըստ թուոյ յօդուածոց մարմնոյ մարդկան. այսինքն սիրեսցես զտէր Աստուած քո եւայլն:
Այս բոլոր պատուիրաններն Դաւիթ Մարգարէն միայն տասնեւմէկի մէջ ամփոփած է այս սաղմոսով, կըսեն Թալմուտականները:

լուրերը ծանր ու երկիւղալի են ընդհանուր խաղաղութեան համար . բայց բարեբաղդաբար շատ լրագիրներ չեն ուզեր հաւատ ընծայելու անոնց ստուգութեանը և անհիմն լուրեր են կըսեն ։ Սակայն հասարակութեան միտքը այժմեան պարագայից մէջ դիւրաւ չկրնար հանդարտիլ ապահովական պարզ խօսքերով , երբոր կըտեսնէ որ զինուորական պատրաստութիւնները ամեն տեղ կըշարունակուին ։

Բրուսիոյ Թագաւորը՝ իւր տէրութեան ազգային խորհրդանոցին գոցուելու առթիւ դաշախօսութիւն մի ըրաւ , որ հետևեալ ապահովական յայտարարութիւնները կըպարունակէն ։

"Իմ ազդեցութիւնս անխոնջ ջանիւ 'ի գործ դրի միշտ՝ Եւրոպիոյ խաղաղութեան հաստատուն մնալը ապահովցնելու համար ։ Այս ջանքերս՝ օտար կառավարութեանց բարեկամական և բարեյօժար գործակցութեամբը յաջողութեան երաշխաւորութիւն մի կըպարունակեն"։

Փարիզի Մօնիթէօր լրագիրը Բրուսիոյ դեսպանին Բէնէտէթթիին երկու գրութիւնները կը հրատարակէ , որ Բէրլին գացած էր , մօտերս 'ի փարիզ վերադառնալով , պաշտօնական կերպիւ յայտնեց թէ իւր կառավարութիւնը անկեղծութեամբ կըփափաքի որ ընդհանուր խաղաղութիւնը անվնաս մնայ ։

Ինչպէս վերը ըսինք , այս ապահովական պարզ խօսքերը շատ աղէկ են . բայց հասարակութեան միտքը չեն կրնար հանդարտեցնել , քանզի ամեն մարդ կըտեսնէ որ կառավարութեանց խաղաղասիրական խօսքերը ամենևին չեն յարմարիր իրենց գործոյը ։

ՑՈՒՑԱԿ[1]

Որոշեալ գնոց Իզմիրի մէջ շինուելու ծովեզերքին տուրքերուն , զորս ընկերութիւնը պիտի առնու հասարակութենէն՝ զօրութեամբ կայսերական հրովարտակին , որ շնորհեալ է ծովեզերքին շինութեան յիշեալ ընկերութեանը ։

Մանիֆաթուրա և ուրիշ ապրանք , որ թոփերով են , իւրաքանչիւր մեծ հակին 4 ղուրուշ պիտի վճարուի , միջակ հակին 3 ղ. և պզտիկ հակին 2 ղ։

Քէօսէլէ , կաշի , քիւրք , թուղթ , ծխախոտ , թէնպէքի , մազը , ճէհրի , ալիւր , ցորենի թեփ , պաքսիմաթ , մոմ և հալած կամ չուան , հակին 2 ղ.

(1) Տես լրագրոյս 824 թիւը ։

Փալամուտ , կենդինարին 10 փարա ։

Գինի , գարեջուր , ոգելից խմելիք , շաքար , զիֆթ կամ զաթրան և ռէչինա . վարելին 2 ղուրուշ ։

Արմաւ . ցորեն , գարի և տարը քիլէին 10 փարա ։

Իւղալից հունտեր , սուսամ , քանար նէմի , քէնտիր և այլն . քիլէին 20 փարա ։

Քէօք պոյեա , բամպակ , եափաք , ոչխարի և այծի մորթ , մետաքս , մետաքսի խուզածք (թիֆթիք) , խոզակ չերամոյ , խալի , քանավայօ և փաշավրա . հակին 3 ղուրուշ ։

Հանքածուխ . թօնէլաթօյին 5 ղուրուշ ։

Սիւնկէր , խէժ (կոմա) , ծծմբատ (քիպրիթ) , բեյան քէօքիւ (րէկլիս) , սնտուկին 2 ղ.

Ապակեղէնք . սնտուկին 20 փարա ։

Փարփուրիի և պիլլօրի վերաբերեալ բաներ մեծ սնտուկին 4 ղ. միջակին 3 ղ. պզտիկին 2 ղուրուշ ։

Կահկարասիք . մեծ սնտուկին 6 ղ. միջակին 4 ղ. և պզտիկին 2 ղուրուշ ։

Աֆիոն . մեծ սնտուկին 2 ղ. պզտիկին 1 ղ.

Պօյա . մեծ վարելին 5 ղ. պզտիկին 10 փարա ։

Կոզի . մեծ վարելին 5 ղ. պզտիկին 1 ղ.

Ձէթ (ձէյթին եաղը) . մեծ վարելին 5 ղ. թաւլումին 1 ղուրուշ ։

Մանրմունր և մօտայի վերաբերեալ վաճառք ՝ մեծ հակին 4 ղ. միջակին 3 ղ. պզտիկին 2 ղ.

Ռիմշիրի և ներկարարութեան փայտեր կամ ետնալից (չամտաքըզզ) փայտեր . կենդինարին 10 փա ։

Ձիվիտ . սնտուկին 2 ղ.

Մահմուզիէ , քրմըզ , կիւլեազը , ոսկեղէն և ադամանդեայ զարդեր , ազոուկ . սնտուկին 1 ղ.

Ոսկերք , եղջիւրք և այլն . կենդինարին 10 փարա ։

Թուզ , չամիչ . կենդինարին 1 ղուրուշ ։

Հաւըր և ուտ սրբելու պզտիկ հաւըրներ . հակին 2 ղուրուշ ։

Օէմփարա տաշը , քրոմ կոչուած ներկը , ճերմակ քար . կենդինարին 20 փարա ։

Թուղլա , քիրէմիտ . հարիւրին 10 փարա ։

Տաշուած քարեր և մէրմէր . հարիւրին 10 փարա ։

Խահվէ , բրինձ , պիպէր , քիպրիթ , պահարէ և աֆթարիէ . տոպրակին 1 ղուրուշ ։ Երկաթ , կապար , պղինձ , ձինքօ և այլն . կենդինարին 20 փարա ։

Պողպատ , անագ (գալայ) . սնտուկին 2 ղուրուշ ։

Թէնէքէ . երկաթեղէն անօթք և հին երկաթեղէնք . մեծ հակին 3 ղ. պզտիկին 2 ղուրուշ ։

Նարթուղալ և լէմոն . հազարին 3 ղուրուշ ։

Պաշարներ և ուտելիք՝ այսինքն սապոն , պանիր , ձիթապտուղ , աղած ձուկ , չոր կամ թարմ բանջարեղէնք , չոր կամ թարմ պտուղ , քայախ հակին 2 ղ.

Երկանաքար (աէյիրմէն թաշը) , մեքենաներ , երկաթ սնտուկ և կառք . հատին 10 ղուրուշ ։

Մեծ գերան (սիրէք) հատին 1 ղ. միջակ գերան հատին 20 փարա , պզտիկ գերան հատին 10 փարա ։

Մէրթէճիք . մեծին՝ հարիւրին 10 փարա . միջակին՝ հարիւրին 7 փարա , պզտիկին՝ 100ին 4 փարա ։

Տախտակ . մեծին՝ հարիւրին 10 փարա , միջակին հարիւրին 7 փարա , պզտիկին՝ հարիւրին 4 փարա ։

Կենդանիներ (հայվանաթ) իւրաքանչիւրին 5 ղ.

Ածուխ և վառելու փայտ . խավուն , խարբուզ , տեղական սպառման համար . ճանապարհորդաց կարասիքը և ուրիշ մանրմունր բաները . ձրիաբար ։

Այս ցուցակին մէջ չնշանակուած ապրանքները համեմատաբար պիտի վճարեն իրենց տուրքը , ըստ մեծութեան , ըստ արժէքին և կշռոյն՝ որոց վերայ հիմնեալ են վերոյիշեալ վաճառաց տուրքը ։

ԼՕԳԱՅԻՆ

Պարոնայք Ֆիրմէն Տիտօ եղբարք , որ գլխաւոր և բարեհամբաւ տպագրապետք են Փարիզի մէջ ու յանձնառու եղած են Հայ պատմագրաց գրքերէն թարգմանութիւնը 'ի լոյս ընծայել , երկար յայտարարութիւն մի կըհրատարակեն իրենց ձեռք զարկած գործոյն վրայօք ։ Այս յայտարարութեան թարգմանութիւնը՝ Մասիսէն առնելով , կըհրատարակեմք այս տեղ 'ի տեղեկութիւն մեր հեռաւոր ընթերցողաց ։

«Հայկական գրականութիւնը՝ որ քրիստոնեայ արևելից ուրիշ գրականութեանց մէջ մեծ տեղ մը բռնած է , արևմտեան Ասիոյ պատմութեան վրայ անսկիզբ հարկաններ կըբանայ գիտնոց առջև ։ Խիստ երկար ժամանակ 'ի վեր արևելագէտներն անտես ըրած կին պատմական տեղեկութեանց այս պատուական աղբիւրը . բայց հիմա Հայաստանի և Հայոց հետ յաճախ յարաբերութիւններ հաստատուելով , բազմաթիւ ձեռագիրներ հաւաքուեցան Եւրոպայի գրատանց մէջ , լուրջ քննութեանց նիւթ եղան և շատ մ'անգին տեղեկութիւններ 'ի լոյս հանեցին ։

«Հայաստանեայց հին և նոր պատմագրաց հաւաքածոյն գաղղիերէն լեզուաւ հրատարակելու խորհուրդը երկնելով՝ գլխաւոր նպատակնիս է՝ դեռ չփշաւած հանք մը բանալ ազգի գիտնոց առջև , այնպիսի պատմական տեղեկութեանց՝ որոնք զուրկ մնացած էին անցեալ դարուց գիտունները ։

«Հայաստանի պատմական գրոց հետազօտութենէն ամբաւ օգուտ կրնայ քաղուիլ , որովհետև արևմտեան Ասիոյ հին տարեգրութիւններէ կըծանօթանայ մեզ , որոց վրայ մինչև ցարդ ստացուած տեղեկութիւնները խիստ սահմանաւոր էին ։ Հայք իրենց աշխարհագրական դիրքով Ասիոյ արևմտից մեծ տէրութիւններուն մէջ տեղը գտնուելով , շատ մանրամասն տեղեկութիւններ պահած են , որք եւրոպական և մինչև իսկ արևելեան մատենագրաց անծանօթ մնացած էին , և որովք պատմութեան խիստ աղօտ կամ թերի ճանչուած կէտերը լուսաւորելու կրնան մեծապէս նպաստել ։

«Մեր հրատարակած հաւաքածոյն՝ Հայոց փութաջանութեան արդիւնքն եղող բոլոր պատմական գրութեանց բովանդակութիւնը պիտի ներկայացնէ ։ Այս հաւաքածոյն դարերու վրայ բաժնեցինք , ամեն մէկ հեղինակաց ժամանակագրական կարգին հետևելով ։

«Առաջին հատորին մէջ որ արդէն հրատարակուեցաւ , այն ամեն յոյն և ասորի պատմագրաց գործերն հաւաքեցինք , որոց բնագիրները կորսուած են իրենց լեզուին մէջ , բայց Հայք անոնց թարգմանութիւնները պահած են ։ Այս գործերն են՝ յոյներէն Ագաթանգեղոս և Փաւստոս Բիւզանդացի , ասորիներէն ալ Մար—Աբաս—Կատինա , Բարդածան , Ղերուբնայ Եդեսացի , Զենոբ—Գլակ և իր շարունակիչ Յովհան Մամիկոնեան ։ Այս առաջին մասին հետ գրուած են անկորուստ մնացած յոյն բնագիրները , և կորսուածներուն ալ այն հատուածները՝ զորս Հայք իրենց լեզուով ասանկած են մեզ , թէև խիստ կարճ հատուածներ , բայց կրնան զաղափար մը տալ յունաց անխոնջ փութաջանութեան վրայ՝ զոր ունեցած են մինչև իսկ հելլենական գրականութեան ինկած ժամանակները ։

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ո՛վ էր որ ուսաւ գործել ըղբարիս ,
անախտ իւր խղճիւ՝ յանանցն արժանիս .
նա որ զերախտիս տածողաց յոգին ,
առ ոտն ոչ եղծեաց կեղծեօք 'ի կեղծիս ։
Ոչ էր հարազատ խիկ հօրն իւր որդի ,
խնկող յարգանաց՝ վարկ բարեկամի ,
էր ոչ զարմացումն՝ ընդ վայր խոնարհումն
հակադարձ բերմամբ՝ զկ'թ ազնկամի ։
Անցաւոր աշխարհ՝ անցանէ և այս ,
այլ սալք վերայն՝ ոչ 'ի պարապոյս .
տա՛ւր Տեառն տեսանելզիւր զոչխար ի ոտանդ՝
զու մի մատնանիշ անդ կեալ ի սպաս ։
Լո՛ւր զոր սիրէ քեզ իբրև զիւր որդի ,
զարդարեալ շնորհօք՝ զրկմամբ նոր ու խաղի ,
զոլ քեզ կատակէ ի հաւատ անբիծ ,
ոչ հակիլ ի ննդ կեղծ բարեկամի ։
Որ կորզէ ի քէն յետս ոչ կարէ տալ ,
կցորդ սեպհական բարեաց հաւատալ .
այսպէս պատրեցան մարդիկ ի կենի ,
եւ զոր կորուսին՝ ոչ գտին դարձեալ ։

Հմուան բանի՝ առեն տեղեկին ,
հատուցին՝ հատուն , տհասն՝ աղօխին .
երբ մեռանիցիմ՝ զայս կա՛լ քեզ խրատ ,
'ի վատթար գործոյ միշտ կացիր ի զատ ։

Քեզ ապագայեան ընտիր պատուիրան ,
մարմնոյդ հովանի՝ հոգւոյդ պահպան ։

Գիտեմ զի գլտես թէ ո՛վ հեղինակ
հանդիսիս բարեաց՝ քեզ ժի՛ր մատուցա՛ .
այլ թէ տակաւին գիտել հաճեսցիս ,
համբարձ զաչքս քո՛ ի թղթոյս վերնակ ։

«Եւ որ ունիցի՝ տացի յաւելցի ,
եւ զոր ոչն ունի՝ զոր ունի բարձցի"։

Խրա՛ս է նախնեաց՝ ,
ո՛վ քեզ տառաճ հայ ,
սակաւուք քո տան
հաստատիմ կա՛ց ։
Սեպհական քո ձայն ,
անհատ է՛ քո բառ ,
կենսատու հոգւոյդ
մանանայ անշարժ ։
Պատուէր թանկագին
ո՛վ քեզ դիւրագին ,
մի՛ գնալ անկոչ
'ի տան օտարին ։
Գնա՛ երբ կոչիս ,
հաստատուն լցիս ,
առ զարձ քո զուարձ
ոչինչ նախրագիս ։
Բարեկամ ընտիր
մէն միայն ընտրիր
նա քեզ բաւական
յամենայն խնդիր ։
Կեղծիք 'ի բաց լեր ,
զե՛րթ զամեայ բզարեր
անձրևէ մնաս ,
ոչինչ շահարեր ։
Մի՛ խորիր ընաւ
թէ չահ քեզ ծնաւ .
'ի սնապարծից
ոչ որ օգտեցաւ ։
Արդ զու՛ ինձ լուր ,
կա՛ց արթուն և ժիր ,
զի մի՛ պղծասցիս
'ի զարձ քո նանիր ։
Զի գայ ժամանակ
բանիս յիշատակ
անմռայ 'ի քեզ
ունիլ օրինակ ։
Թէ հի՞մ չիմացայ ,
փոյթ մոլորեցայ
'ի բարեաց շաւղէն՝
յոր հաստատեցայ ։
Հայր էր որ տայ
առ որդին քնած ,
մի՛ գնալ ըղձիւ
օտարին 'ի բաց ։
Իսկ նորա ապախտ
արար զխրատ
յապաւեալ մօք
մերժեաց զիւր լաւ բաղդ ։
Բայց զու մի՛ այնպէս .
Ե՛կ մուտ 'ի հանգէս
ո՛վ զիմ զայս խրատ ,
կա՛ց արթնապէս ։
Արհ այն սոփ մարդ ,
գնո՛ւ ին զմարտ
ընդ ձախողակի
զինուց զինամարտ ։
Լեր իրաւախոհ
իրաւանս յոր զոհ
մինչ ծառայիցիս
'ի փառս զերյարգոյ ։
Մի՛ լինչ խոստանար ,
կամ մի՛ մոռանար .
եթէ խոստացար ,
այլ մի՛ զլանար ։
Այս բանս բաւական
քեզ բարող պատկան .
եթէ չահեցար ,
քեզփառք ինձ փոխանն ։
Իսկ թէ անխրատն ,
քեզ ոչինչ է՛ զեան
արա՛ զոր կամիս
այժմ և յաւիտեան ։
Ինձ արդ 'ի բացեայ
ատեէն հաւատա՛
քեզ բարեմաղթու
այժմ և առյաւէտ ,
Եթէ Աստուած
մկրատն զուլ պահէ
յոչ խզել ըղկեանս ,
որում խնդիր է՛ ։

«Եւ երրորդ հատորը՝ որ մամլոյ տակ է, Հայ գրականութեան ոսկեղէն դարը կըպարունակէ, այսինքն Կորիւնի, Մովսէսի Խորենացւոյ, Եղիշէի, Ղազար Փարպեցւոյ գործերը. որք Սասանեանց օրով կատարուած անցից ժամանակակից պատմիչներ են: Այս մատենագիրները՝ որ չորրորդ և հինգերորդ դարերուն մէջ ապրած են, Հայոց թագաւորութեան կործանման ալ ականատես եղած են:

«Երրորդ հատորը կըպարունակէ այն պատմագիրները՝ որ արաբաց աշխարհակալութեան և օտարակալութեան ժամանակները գրած են. այսինքն են՝ Սեբէոս՝ որ Հերակլիոս կայսեր պատերազմներուն պատմութիւնը գրած է. Ղեւոնդ երէց, որ արաբաց Հայաստան արշաւելուն պատմութիւնը գրած է, Մովսէս Կաղանկատուացի՝ որ Աղուանից պատմութիւնը գրած է, Յովհաննէս կաթողիկոս և Ստեփաննոս Ասողիկ, որք ազգային և օտար ժամանակագրութիւններ շինած են. Թովմա Արծրունի, որ Արծրունեաց տան պատմութիւնը գրած է:

«Չորրորդ հատորը կըպարունակէ այն պատմագիրները՝ որք Սելճուքեանց յարձակումներուն միջոցին գրեցին. Մատթէոս Ուռհայեցի և իր շարունակող Գրիգոր Երէց. Ներսէս Շնորհալի, Սամուէլ Անեցի, Արիստակէս Լաստիվերտցի: Այս պատմագիրները նաև խիստ թանկագին տեղեկութիւններ տուած են նաև խաչակրութեանց և Հայոց ալ գործակցութեան վրայ:

«Հինգերորդ հատորը չորրորդին շարունակութիւնն է և կըպարունակէ Կիրակոս պատմագիր, Վարդան մեծն, Մաղաքիա, Վահրամ Եդեսացի, Մխիթար Այրիվանեցի, Ստեփաննոս Օրբելեան, Սմբատ Գունդստապլ և Թովմա Մեծոփեցի, որք խաչակրութեանց, Մոնղոլներուն արշաւանաց և ԺԳ. ու ԺԴ. երորդ դարուց մէջ պատահած անցից վրայ գրած են: Այն հատորը նաև քանի մը վերջին մատենագիրներ ալ կըպարունակէ. ինչպէս են Առաքել Դաւրիժեցի և ԺԸերորդ դարու պատմագիրները, որք Հայաստանի երկրին Պարսից և Թուրքաց ձեռքն անցնելէն 'ի վեր անցած ներքին անցքերը պատմած են:

«Մեր այս հրատարակած հաւաքածոյն՝ զոր վսեմ. Նապոլէոն փաշան իր պաշտպանութեան ներքև առնուլ հաճեցաւ, կարևոր լրումը պիտի ըլլայ յոյն, արաբ, ասորւոց և եւրոպացի պատմագրաց, որք արևելից մէջ անցած զանազան և կնճռալից անցքերուն վրայ մօտէն կամ հեռուէն տեղեկութիւն տուած են:

«Այսչափ պատմութեանց մեծ հաւաքում մը հրատարակած ժամանակնիս, գործը բարի վախճանի մը հասցընելու համար հարկ եղած ամեն տարրերը ձեռք բերել ուզեցինք: Այս նպատակաւ՝ հայերէն տպեալ ընագրաց ընթերցուածներն աչքէ անցուցի, և արևելից դրատուներուն մէջ գտնուած հաւաստագիր ձեռագիրներն օրինակուելով՝ Վենետիկի և Փարիզի գրատանց մէջ գտնուածներուն հետ խնամով բաղդատեցայ:

«Անկէ զատ, Վենետիկի Մխիթարեան հարք մեզ ըրած օգնականութիւնն ու փութաջան գործակցութիւնը, գաղղիացի և օտար հայագիտաց և գլխաւորապէս Պ. Պրոսէի և Պ. Էմինի բարեկար ստապութիւնը կընկերեն մեզ հաւատալ թէ մեր այս հաւաքածոյն, որուն ծրագիրը Պ. Վիկթոր Լանկլուա երկնած է և տպագրութեանն ալ կառավարող է, ըստ արժանւոյն պիտի յարգուի ո՛չ միայն բազմահմուտ գիտնականներէն, այլև ամեն այն անձանցմէ՝ որք աւելական ազգաց և մանաւանդ Հայոց պատմութեան տեղեկանալու փափաք ունին":

Մասիս օրագրոյն մէջ հետևեալը կըկարդամք.

«Հալէպի մէջ պատահած դէպքին վրայ մեզ եկած հեռագրէն զատ՝ Պատրիարքարան ալ հեռագիրներ հասած են, որք հետևեալ տեղեկութիւնները կուտան:

«Մարօնիները իրենց եկեղեցւոյն կոչնակի ականները Հայոց եկեղեցւոյն բակին եւևի կողմէն անցունել ուզելով, և Հայերն ալ թող չտալով կռիւ ծագեր է. և Մարօնիները բիրերով ու դանակներով Հայոց վրայ յարձակելով մէկ քանին վիրաւորեր են: Ասոր վրայ հայերէն ոմանք առանց դատաստանի բանտարկուելով, քահանաները եկեղեցւոյն բանալիները տարեր կուսակալին յանձներ են:

«Յիշեալ հեռագրոյ խօսքին նայելով, տեղւոյն արտաքին գործոց տեսուչը Մարօնիներուն կողմնակից ըլլալով, հայերը բանտարկել տուեր է առանց դատաստանական քննութեանց:

«Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք հայրն այս լուրն առնելուն պէս խիստ յայտագիր մը գրեց առ Բարձրագոյն Դուռը, խնդրելով որ Մարօնեայց ականին Հայոց եկեղեցւոյն բակէն անցնելու ձեռնարկութիւնն արգիլուի, և կռուին գործն ալ արդարութեամբ քննուելով՝ բանտարկեալները արձակուին":

Փարիզէն հետևեալ բերկրալի լուրը կըծանուցանեն Փ.-Նջ պատուական օրագրոյն.

«Թիւյլէրիի փառաւոր պարահանդէսին մէջ՝ որ ներկայ էին կայսրը և կայսրուհին, օսմանեան լէւազոր դեսպան վսեմ. Ճէմիլ փաշան պատիւ ունեցաւ Լուդովիկոս ԺԴի սրահին մէջ Երամեան վսեմ. Գէորգ-Պէյը և Նորին ազնուամայլ Զարուհի օրիորդը ներկայացունել Նորին Վեհափառութեանց: Կայսրն ու կայսրուհին բարեհաճեր են հակիրճ խօսակցութիւն մ'ընել ազնուատոհմ օրիորդին հետ: Տեսողները մեծ գովեստով կըխօսին անոր վրայ: Կեցցէ՛ ուրեմն, որ իւր ծաղիկ հասակին մէջ այսպէս Արարատայ փառքը կաւելցնէ":

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԿԹՕՐ ՀԻՒԿՕ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԵԱՆ

Մօնթէ-Քրիսթոյի գտած ընդունելութենէն խրախուսելով և Հայ գրականութեան ծառայութիւն մը ևս ընելու փափաքով սկսայ հրատարակել Վ. Հիւկոյի ԼԷ ՄԻԶԷՐԱՊԼԸ ըսուած աշխարհահռչակ վիպասանութիւնը, զոր Պարոն Գրիգոր Չիլինկիրեանին յանձնած եմ աշխարհաբար Հայերէնի թարգմանելու:

Աւելորդ կը թուի մեզ ներբողներ հիւսել թէ Գրանսայի երևելի բանաստեղծին այս հանրածանօթ երկին և թէ Պարոն թարգմանչին յաջողակութեան նկատմամբ:

Ամբողջ թարգմանութիւնը 10 հատորի բաժնուած է. առաջին հատորը մօտերս պիտի ելնէ, միւս հատորներն ալ հետզհետէ մամուլի ներքև պիտի դրուին ժամ յառաջ հրատարակութիւնը ամբողջացընելու համար:

Բաժանորդութեան պայմաններն են.

Հրատարակուելէ առաջ՝ կանխիկ	125 ղրշ.
Հրատարակուելու սկսելէն ետքը՝ կանխիկ	150 ղրշ.
Ամբողջ գործը հրատարակուելէ ետքը	180 ղրշ.

Հասարակութիւնը դնոյն աժնութեան նկատմամբ կարծեմ ընտրելիք չունի. վասն զի նոյն իսկ Գրանսայի մէջ առջի անգամ Միզերապլըյի 10 հատորը 60 Գրանքի ծախուեցաւ, այսինքն գրեթէ 300 ղրշի. իսկ բաժանորդները կրնան վստահիլ թէ ամբողջ թարգմանութիւնը պիտի ընդունին, և Մօնթէ-Քրիսթոյի թարգմանութիւնը ամբողջապէս հրատարակելու յաջողելնիս իրաւունք կու տայ մեզ յուսալու թէ այս վստահութիւնը չպիտի զլացուի մեզ:

Բաժանորդագրութեան տեղերն են միայն Իզմիր՝ Տէտէեան գրատունը. Կ. Պոլիս՝ Տէտէեանց վաճառատունը, Գումրուկ խան, թիւ 11. և Մասիս օրագրին գրատունը:

Իսկ Պոլսոյ Ցարգոյ բաժանորդները իրենց անդորրագիրը պիտի ստանան միայն Տէտէեանց վաճառատունը, Մեծարգոյ Սարգիս աղա Տէտէեանէն:

Հրատարակիչ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԵԵԱՆ

Մեր քաղաքակից յարգոյ հրատարակչին ազգօգուտ ջանքը անտարակոյս քաջալերութեան և օգնութեան արժանի է. ուստի կըյորդորեմք ազգասիրաբար մեր ուսումնասէր բարեկամները՝ որ Հնդկաստան և ուրիշ հեռաւոր երկիրներ կըգտնուին, որպէսզի առանց սպասելու ամբողջ գործոյն կատարելապէս հրատարակուելուն, փութան այժմէն բաժանորդ գրուիլ այս պատուական գրքոյն հրատարակութեանը. որով ո՛չ միայն քաջալերութիւն մի տուած պիտի ըլլան յարգոյ հրատարակչին, այլև աժան գինով ձեռք պիտի բերեն յիշեալ գործը:

Աւելորդ կըհամարիմք յաւելուլ թէ Արշալուսոյ խմբագիրը պատրաստ է իւր բարեկամաց հրամանները կատարել ըստ ազդարարութեանց իւրեանց:

Կ. Պոլսոյ Հայ լրագիրները կըհաստատեն թէ ազգային վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը այս օրերս Բարձրագոյն Դռնէն անպատճառ պիտի յուղարկուի 'ի Պատրիարքարանն: Նմանապէս կըսուի թէ ազգային առժամանակեայ վարչութիւնը անյապաղ 'ի ժողով պիտի հրաւիրէ յիշեալ մայրաքաղաքին ազգային երեսփոխանները, անոնց խորհրդածութեանց ու դիտողութեանց ներքև դնելու համար վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը և սուրբ Փրկչեան հիւանդանոցին մատակարարութեան ու եկամտից ու ծախուց խնդիրը, որ դժբաղդաբար Հռոմի խնդրոյն պէս անլուծանելի խնդիր մը եղաւ, առանց անոր դժուարութիւնները ունենալու: Քանզի կըլսեմք թէ յիշեալ ազգային հիւանդանոցը՝ ուր 400ի չափ հիւանդ և աղքատ անձինք ու անտէրունչ որբեր կըգտնուին, տարեկան 600.000 ղուրուշ ծախուց կարօտ է: Այս ազգային հաստատութիւնը տարին 300.000 ղուրուշի չափ եկամուտ ունի՛ եղեր. ուստի բոլոր դժուարութիւնը մնացեալ 300.000ը ճարելն է:

—"Կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնը, կըսէ Մասիս լրագիրը, ազգային պատրիարքարանի նեղութեանը նպաստելու համար 50.000 ղուրուշ տուաւ արքունի գանձէն. և այս սակին անմիջապէս հիւանդանոցի հոգաբարձութեան յանձնուեցաւ":

Մանզումէի Էֆքեար օրագրոյն գրածին նայելով՝ յիշեալ գումարը՝ բարձրապատիւ Ֆուատ փաշային շնորհիւը, քիր Զարիֆի յոյն երևելի սեղանաւորէն փոխ առնուեր է 'ի հաշիւ ազգային սնտուկին:

—Մեր ընդունած տեղեկութեանցը նայելով, Կ. Պոլսոյ ամենապ. տէր Պօղոս սրբազան Պատրիարքը սուրբ Զատկին երկրորդ օրը իւր հրաժարականը պիտի տայ Բարձրագոյն Դրան:

—Կոստանդնուպօլսոյ ազգային խառն ժողովոյն տնօրէնութեամբը ստորագրութիւն մի բացուեցաւ կամաւոր նուէրներ ժողովելու, յաժամանակեայ նպաստ սուրբ Փրկչեան ազգային հիւանդանոցին: Յիշեալ ժողովոյն անդամներէն ստորագրեցան մեծատարք Սէրվիչէն էֆէնտին 2000 ղուրուշ. Մաղասաեան Սիմօն էֆէնտին 2000, Ալեանաք Խաչիկ էֆէնտին 1000. Արզուման էֆէնտին 500, և Նարունակ Պէյ 500 ղուրուշ: Հետզհետէ ուրիշ ազգայինք ևս պիտի ստորագրուին,

—Անցեալ շաբթու Կ. Պոլսոյ մէջ հայերէն գրով ու թուրքաց լեզուաւ նոր լրագիր մի ևս սկսաւ հրատարակուիլ՝ Վ-րագայի Հ——պի անուամբ. որուն խմբագիրն է աղա Ն. Ա. Իփէքեան: Այս լրագիրը քաղաքային և ուրիշ զանազան լուրեր պիտի տայ ու շաբաթը երեք անգամ պիտի հրատարակուի: Տարեկան գինը 100 ղուրուշ է:

—Ամասեան մեծ. Յակոբ էֆէնտին, որ Փարիզի մէջ սովրած է երկրագործութեան արհեստը, կայսերական հրովարտակաւ երկրագործութեան տեսուչ կարգեցաւ Պրուսայի վիլայէթին մէջ:

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սիւնեաց արժ. Յակոբ վարդապետը, որ այժմ Իզմիր կըգտնուի Փարիզէն դառնալով, կըխնդրէ 'ի մէնջ ծանուցանել բարեսէր հասարակութեանը թէ բոլորովին անհիմն է Մասիսի և Փ.-Նջի մէջ անցեալները հրատարակուածը՝ իբր թէ յիշեալ վարդապետը Էջմիածինէն փախեր է ու մահմետական կրօնը ընդունելով Իւսմէթ-Պէյ անուամբ Չէրքէզներու հետ Կ. Պոլսոյ փողոցները կըպտըտի եղեր: Սիւնեաց Յակոբ վարդապետը այսպիսի սուտ խօսքերու դէմ բողոքելէ ետև, կըփութայ հրապարակաւ յայտնելու թէ ինքն Հայաստանեայց Կաթուղիկէ եկեղեցւոյն հաւատարիմ պաշտօնեաներէն մէկն է և հաւատարիմ պիտի մնայ միշտ իւր սուրբ ուխտին:

ՓՈՒՆՋ

Կոստանդնուպօլսոյ մէջ հրատարակուած այս օրական պատուական լրագրին յարգոյ Տնօրէն և տէրը՝ Իզմիրի ուսումնասէր հասարակութեան ազգասիրական ծառայութիւն մի ընել ուզելով, կըծանուցանէ անոր թէ իւր թերթին տարուան՝ այսինքն 300 թուոց համար բաժանորդ գրուողներէն միայն 100 ղուրուշ (ճամբու ծախքը մէջը ըլլալով) կանխիկ ընդունելով գոհ պիտի ըլլայ, մինչ որոշեալ գինը 135 ղուրուշ է: Իսկ միայն հարիւր թուոց համար բաժանորդ գրուողը 45 ղուրուշ պիտի վճարէ կանխիկ՝ ճամբու ծախքովը հանդերձ:

Սոյն է որ ասկէց յառաջ Փ.-Նջին բաժանորդ գրուողները կըգանգատէին միշտ անոր անկանոն կերպիւ հասնելուն վրայ, բայց յիշեալ Տնօրէն և տէրը կըխոստանայ հոգ տանիլ՝ որպէսզի յետ այսօրիկ այսպիսի գանգատներ տեղի չունենան:

Իզմիրի մէջ Փ.-Նջին բաժանորդ գրուիլ ուզողները պէտք է որ Արշալուսոյ գրատունը դիմեն:

Պօյաճեայի Շարամբրեան պարոն Մկրտիչը՝ որ բնիկ Խոյեցի է եղեր, 45—50 տարի յառաջ դէպ 'ի Հնդկաստան ճանապարհորդեր է իւր երկու որդւովքը՝ Աւետիս և Մկրտիչ անուանեալ:

Ուստի ըստ խնդրոյ անոր եղբօրը պարոն Յովսէփին, որ այժմ Իզմիր կըգտնուի, կաղաչեմք Հնդկաստանի մեր յարգոյ ընթերցողները որ՝ եթէ վերոյիշեալներէն կամ անոր որդւոցը վրայօք ծանօթութիւն մի ունին, շնորհ ընեն իմացնելու մեզ 'ի միխթարութիւն սրտի յիշեալ պարոն Յովսէփին:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կայսերական բարձր հրամանաւ հետեւեալ կարեւոր բարեկարգութիւնները ու փոփոխութիւնները եղան։

Արդարութեան բարձրագոյն ատեանը երկուքի բաժնուեցաւ. որոցմէ մէկուն՝ տէրութեան խորհուրդ (Շուրայի-Տէվլէթ) անունը տրուեցաւ։ Այս նոր խորհրդոյն նախագահութիւնը Դանուբի վիլայէթին նախորդ ընդհանուր կառավարիչ վսեմ. Միտհաթ փաշային յանձնուեցաւ, և անդամք անուանեցան նոյն խորհրդոյն վսե. տեարք Էթհէմ փաշան՝ որ Եանեայի վիլայէթին ընդհանուր կառավարիչ էր, հասարակաց կրթութեան նախորդ պաշտօնեայ Սիւպհի-Պէյը, նախորդ Էվգաֆ նազիրի Ֆերիտ էֆէնտին և Իւլէմայից դատէն Նէճիպ էֆէնտին։

Արդարութեան բարձրագոյն ատեանին (Տիվանի ահքեամի ատլիէ) նախագահութիւնը Հալէպի վիլայէթին նախորդ ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ճէվտէտ փաշային յանձնուեցաւ։ Դատաստանական գործոց նախորդ պաշտօնեայ վսե. Սաֆուէտ փաշան Մեծ-Եպարքոսի խորհրդական (միւշթէշար) անուանեցաւ։ Վսե. Սավֆէթ փաշան հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայ կարգեցաւ և վսե. Գապուլի փաշան՝ վաճառականութեան, երկրագործութեան ու քարանթինայի վերատեսուչ անուանեցաւ։ Վսեմ. Աղաթօն էֆէնտին հրապարակական շինութեանց պաշտօնեայ կարգեցաւ, իր վերայ մնալով Թէլէկրաֆի և փօսթայի վերատեսչութեանց պաշտօնները։ Նոյն առթիւ Պօլսոյ բարձր աստիճանը շնորհուեցաւ անոր. Էվգաֆի վերատեսչութիւնը վսեմ. Թէվֆիք էֆէնտիին յանձնուեցաւ։ Արզրումի նահանգին կառավարիչ վսե. Սապրի փաշան Դանուբի նահանգին ընդհանուր կառավարիչ անուանեցաւ։ Վիտինի նախորդ կառավարիչ վսեմ. Ըհմէտ Ռասիմ փաշան Եանեայի վալի կարգեցաւ վեզիրի բարձր աստիճանաւ։ Վսե. Միւմթազ էֆէնտին արդարութեան պաշտօնեայ անուանեցաւ։

Պաղտատի ընդհանուր կառավարիչ վսե. Նամիք փաշան պատերազմի տեսուչ կարգեցաւ փոխանակ բարձրա. Մէհէմմէտ Րիւշտի փաշային։ Մինչև Նորին վսեմութեան Պաղտատէն վերադառնալը, Սէրտարը Էքրէմ վսե. Եօմէր փաշան պատերազմի տեսչութեան պաշտօնը պիտի կատարէ։

—Բարձրապատիւ Մեծ-Եպարքոս Ալի փաշան, որ ժամանակէ մը 'ի վեր կըսպասուէր 'ի մայրաքաղաքս, ամսոյս 17ին վերադարձաւ Կրիտէն, ուղեկցութեամբ վսեմ. տեարց Գապուլի փաշային, Սէրվէր էֆէնտիին, Ռաուֆ փաշային, Սալահէտտին և Սալեհ Պէյերուն։

—«Վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը՝ կըսէ Մասիս, շաբաթ իրիկուն (24 փետրուար) Բ. Դրնէն Պատրիարքարան եկաւ՝ հանդերձ հրամանագրով մը, որպէսզի անոր քննութեան համար ընդհանուր ժողով գումարուի»։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա, 2 Մարտ։

Օգոստափառ Սուլթանը՝ մեր ընդհանուր կառավարիչ վսե. Սապրի փաշային բարձր արժանաւորութիւնը ու խոհական գործունէութիւնը քաջ ճանաչելով, հաճեցաւ Դանուբի վիլայէթին կառավարիչ անուանել զնա։

Այտընի վիլայէթին զանազան ժողովուրդները, որ քիչ ժամանակէ 'ի վեր սկսան վայելել՝ վսեմ. Սապրի փաշային ձեռօք արժանապէս 'ի գործ դրուած, վիլայէթի վարչական նոր դրութեան պատուական արդիւնքը՝ ոչ սակաւ տրտմութիւն կըզգան Նորին Վսեմութեան այսպէս շուտով մեկնելուն վերայ։ Վսե. Սապրի փաշան այսօր օսմանեան շոգենաւով մի Կ. Պօլիս պիտի երթայ։

—Ցաւալի սրտիւ կըլսենք որ քաղաքիս ազգային գործքերը վերջին աստիճան խեղճ վիճակի մէջ կըգտնուին և մասնաւորապէս Հայիվիմանոց և սուրբ Մեսրոպեան ազգային վարժարանները, որոց դասատուաց ամսական վարձքը 6—7 և ոմանց մինչև 8 ամիս, 'ի վեր վճարուած չէն։ Կըթողումք որ մտածեն խղճմտանքի տէր անձինք թէ այսպիսի ձմեռուան ժամանակի մը մէջ դժբաղդ վարժապետները և իրենց ընտանիքը ինչ ցաւալի և դժուար կացութեան մը մէջ պիտի գտնուին։ Այս անտանելի կացութենէն ստիպեալ՝ յիշեալ պատուելի վարժապետները՝ որոնք տասն են թուով, անցեալ շաբթուանէ 'ի վեր դադրեցուցած են իրենց պաշտօնութիւնները, ընդարձակ յայտարարութեամբ մի ծանուցանելով ազգին՝ իրենց խռովքը և իրենց կացութիւնը։

Եւ որովհետև ազգային Քաղաքական ժողովը արդէն իւր հրաժարականը տուած է և պաշտօնական վարչութիւն մի չկայ առայժմ, կարծեմք թէ երեսփոխանական ժողովոյն անհրաժեշտ պարտքն է անյապաղ գումարուիլ, հարկաւոր եղած տնօրէնութիւնները 'ի գործ դնել, և մանաւանդ ո՛ր և է կերպիւ շուտով ճար մը գտնել վարժապետաց պահանջից վճարմանը. որուն գումարը 70,000 ղուրուշի կըհասնի։ Բայց եթէ դարձեալ անտարբերութիւն և անհոգութիւն ըլլայ, շատ կարելի է որ մեծ խռովութիւն մի ծագի ժողովրդեան մէջ՝ զոր արդէն վերջին աստիճան վշտացած և գրգռեալ կըտեսնեմք ազգային գործոց այս գէշ վիճակին համար։

Գուցէ ոմանք հարցնեն թէ ի՞նչ է պատճառը այս ցաւալի վիճակին։ — Առանց երկար բացատրութեանց կըպատասխանեմք թէ, ինչ որ է պատճառը ամեն հայաբնակ քաղաքաց ցաւալի վիճակին՝ նոյն է և Իզմիրին։ Ի՞նչ է ճարը այս պատճառին բարձման. մեք կըսեմք թէ Աստուծոյ ողորմութենէն 'ի զատ ուրիշ ճար չկայ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐԷՆ ԴԱՍԱԲԱ ԵՐԹԱԼՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՅ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐՆԱՆ

ՍԿՍԵԱԼ ՄԱՐՏ 16ԷՆ Ն. Թ. 1868

ՊՈՒՌՆՈՎԱՅԻ ՃԻՒՂ

ՀԱՍԱՐԱԿ ՕՐԵՐԸ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Պուռնովա երթալու

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ըստ եւրոպացւոց ժամը 6.35ին, 7.45, 8.45, 12ին։

ԵՐԵԿՈՅԻՆ՝ 3.15ին, 5ին, 6.10ին։

Ամեն շաբաթ երեկոյին արտաքոյ կարգի շոգեկառք պիտի մեկնի Իզմիրէն ժամը 7ին եւ Պուռնովայէն 7,20 րոպէին Կ. Ե.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ժամը 7.15ին, 8.30, 10ին, 12ին։

ԵՐԵԿՈՅԻՆ 2.15ին, 3.15ին, 4.15ին, 6ին։

Իզմիրէն մեկնած շոգեկառքը պիտի վերադառնան միշտ՝ քաղաքէս մեկնելէն կէս ժամ ետքը, բաց 'ի հասարակ օրերը կէսօրին մեկնած շոգեկառքէն, որ պիտի վերադառնայ ժամը 2ին կէսօրէն ետեւ։

Երթալու և վերադառնալու տոմսակներ

Պիտի տրուին ամեն օր. Իզմիրէն ամեն շոգեկառքով։ Պուռնովայէն հասարակ օրերը կէսօրէն ետեւ, եւ կիրակի օրերը՝ բոլոր օրը։

ՏՈՄՍԱԿԱՑ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ

Առաջին կարգ՝ 8 ղշ. 2րդ կարգ՝ 6 ղշ. 3րդ կարգ՝ 5։

ԴԱՍԱԲԱՅԻ ԳԻԾ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Մէնիմէն, Մանիսա, Դասապա երթալու համար։

Հասա. օրերը	առաւօտուն	7,20ին	երեկոյին	3ին
Կիրակի օրերը	»	8ին	»	3ին

Երեք տարեկանէ վար տղաքը ձրի պիտի փոխադրուին. իսկ 3էն մինչև 12 տարեկան տղաքը կէս գին պիտի վճարեն։

ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՒ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ ԿԸՏՐՈՒԻՆ

1. ԱՄԵՆ ՕՐ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Քորտէլիոյի, ամեն կարգի։ Իսկ Իզմիրէն, Մէնիմէնէն, Մանիսայէն եւ Դասապայէն առաջին եւ երկրորդ կարգի տոմսակներ՝ ամեն կայարանաց համար։ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առաջին, երկրորդ եւ երրորդ կարգի՝ երթալու եւ դառնալու տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարաններէն ուրիշ ամեն կայարանաց համար, որոց հեռաւորութիւնը 10 մղոնէն նուազ է։ Այս տոմսակները՝ տրուած օրուան համար միայն արժէք ունին։

2. ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ, առաջին եւ երկրորդ կարգի տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարաններէն ուրիշ ամեն կայարանաց համար. որոց հեռաւորութիւնը 10 մղոն եւ աւելի է եւ այս տոմսակները մինչեւ երկուշաբթի իրիկուն արժէք ունին։ Երրորդ կարգի երթալու եւ դառնալու համար տոմսակներ եւս կըտրուին ամեն շաբաթ կէսօրէն ետեւ եւ կիրակի բոլոր օրը։ Բայց ասոնք՝ մինչեւ երկուշաբթի առաւօտուն արժէք ունին։

3. Զբօսանաց ընկերութիւններ, 'ի մէջ Իզմիրի, Մէնիմէնի, Մանիսայի եւ Դասապայի, որոնք 20 հոգիէն պակաս չեն առաջին կարգի համար եւ 30 հոգիէն պակաս չեն երկրորդ կարգի համար, կրնան երթալու եւ վերադառնալու տոմսակներ առնել ՊԱՐԶ ՏՈՄՍԱԿԱՑ ԳԻՆԵՐՈՎ. բայց պէտք է որ 2 օր յառաջ ծանուցանեն Վարչութեան գրասենեակներուն։

4. Դպրատանց աշակերտներուն եւ վարժապետաց երբոր բազմութեամբ են, աժան գիներով տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարանաց համար։

☞ Ամեն ամսոյ առջի օրէն սկսեալ առաջին կարգի բաժանորդագրութեան (աբօնըման) տոմսակներ կըտրուին 'ի մէջ Իզմիրի եւ Պուռնովայի, ինչպէս նաեւ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Քորտէլիոյի։— Երթեւեկութեան յայտարար թղթեր (բրօկրամ) կըտրուի ամեն կայարաններըն ձրիաբար.

Իզմիր, 1–13 Մարտ 1868։ ՀՐԱՄԱՆԱՒ. Վարչութեան գրասենեակ։

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

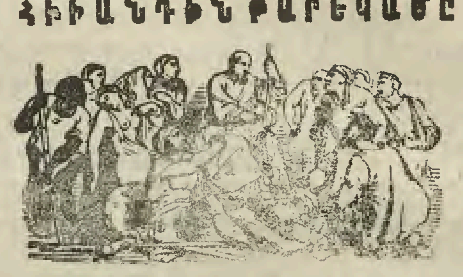

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷՅԻ

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդոյս ջղային դրութեան (սիսթէմ) շատ յոգնած ըլլալը սակալի ախտ մըն է և ջիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ գըրգըռութիւնը վշտալի է յոյժ. վասն զի ուր գտնելու է անոր դեղը։ — Միակ դեղը այս է. քիչ խմէ գինի, գարեջուր, և ոգելից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոնցմէ, և ամենևին չխմես. նմանապէս խաղվէ մի խմեր, և անոր տեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր։ Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ, ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունքէ (պահարա) հեռի կեցիր։ Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս, միտքդ շուտով պիտի հանդարտանայ, մարմինդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ ջղաց շարժումն ունեցար։

ԱՆԿԱՐԴՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ, թէ կըկլանքը չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար, թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հասնին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գտնուին միզքին համապատասխանած մասը. Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլլօուէյի դեղահատերը առնել, տալեալ հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիովը շփել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը։ Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան։

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՒՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել և աղէկցնել զայն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը. որոնք անբարեխառնութենէ կամ վատթար կերակուրէ պատճառուած բոլոր թուլութիւնը կը վանեն և կը հանեն 'ի լեարդէն (ճիգեր), անոր գործողութիւնը կը կարգադրեն. ջիղերու սաստիկ ձգտումն (սփազմ) դեպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լերդը ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ։

ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ (պրօնշիտ) ՀԱԶ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՂԽ

Շնչառութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է։ Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հոլլօուէյի հաչակաւոր դեղահատից միջոցաւ։ Ասոնք շուտով կը դարմանեն արեան ո՛ր և է առժամանակեայ անշարժութիւնը, կը թեթևցնեն խցուած շնչերակները, կը բարեխառնեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու։ Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէ, և այն եղանակաւ կը զօրացնեն դրութիւնը (սիսթէմ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, շնչարգելութեան, և ուրիշ թոքային տկարութեանց։

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան, թուլութեան և ջղացաւութեան դէպքերու մէջ, որոնք ո՛ր և է բնական կամ գերբնական չափազանցութենէ յառաջ եկած են, այս դեղահատից պղպջիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարսողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, ջղային դրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարդարէ և վերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ։

Հոլլօուէյի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար։

Շնչարգելութիւն,	Յօդացաւութիւն,	Թոքացաւութիւն,
Մախձային ախտք,	Տեսատեսութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիթ (տանճը),	Ջրգողութիւն,	Միզարգելութիւն,
Հարբուղխ,	Անմարսողութիւնք,	Բորբոքումն,
Ծիւրական ախտ,	Դալուկն,	Ախտք ընդերաց,
Թանչ (տիզենտերի),	Բաբախումն սրտի,	Անկանոնութիւնք կանանց,
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միզանոցի,	
Վէրնատութիւն,		Մորթային հիւանդութիւնք,
Լերդի հիւանդութիւնք	Գլխացաւութիւն,	
Փոդագրա,	Ախրոդիտեան ախտք,	Խցողութիւնք։

Այս դեղահատերը, որ կը շինուին Հոլլօուէյ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը, կը վաճառին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Սթրէնտ կոչուած թաղը թիւ 244, 'ի գին 1 և 1 1/2 շելինի, 2 3/4 և 4 1/2 շելինի տուփը, ըստ մեծութեան տփոց։

Գիտել արժան է որ տալեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի առաջնորդութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ։ 4

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գրիգոր Գ. Պալտազարեան։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ